

תור הזהב של יהודי ארה"ב מתקרב לקיצו - ואיך זה קשור לכלכלה הישראלית?

גילויי האנטישמיות הגוברים בארה"ב עלולים להתניע מהלך של דחיקת הקהילה היהודית ■ מעמדה של ישראל בארה"ב עלול לדעוך, ההשפעה והיכולת למשוך בחוטים בסביבתם של מקבלי ההחלטות במדינה עלולה להצטמק - אך ישראל יכולה גם להרוויח

בוגרי הרווארד מניפים דגלי פלסטין, בתחילת החודש. צילום: Ben Curtis/אי"פ

יגאל צמח

התראות במייל

2024 במאי 28 • 23:33

התאגדות קבוצות פרו-פלסטיניות ואנטי-ישראליות באוניברסיטאות העלית בארה"ב לכדי מחאות אלימות הן עוד נקודת שיא שלילית ביחס המידרדר כלפי הקהילות היהודיות במדינה. אלא שבעוד ההשפעות של הרדיקליזציה צפויות לגבות מכולנו מחיר יקר, מי שמבקש להרחיב את היריעה יכול לאתר במצב החדש גם נקודת אור זעירה.

קולות כמו אלו שבוקעים בשבועות האחרונים מהקמפוסים היוקרתיים ביותר בארה"ב נגד ישראל לא נשמעו מעולם. כסטודנט לתואר שני במשפטים באוניברסיטת NYU ובלומודי מנהל עסקים באוניברסיטת הארוורד, מעולם לא שמעתי אמירה, אפילו רמיזה אנטישמית. זה ודאי כבר לא המצב.

דגל ישראל מונף מול הבית הלבן. היום צילום: Elizabeth Frantz/רויטרס

- מה נרם לצעירים בעולם לרקוד ברחובות ב-7 באוקטובר? | נדן פלדמן
- "הבעיה היא הפרופסורים. אם האוניברסיטאות לא יפעלו, זה יהיה סופני עבורן" | רותם שטרקמן
- האם מארגני הפורום הכלכלי העולמי בדאבוס מעדיפים לא לדבר על אנטישמיות? | נמרוד הלפרן

אלה לא עוד מחאות מנומנמות שמתעוררות עם תחילתם של סבבי לחימה כפי שהכרנו לאורך השנים, אלא מוקדי שנאה שמלבים זה את זה ומלווים בקריאות חסרות תקדים, החל משבחים למתקפת הטרור ב-7 באוקטובר, דרך תמיכה בפרוץ אינתיפאדה ועד קריאה מפורשת למחיקתה של ישראל.

עבורנו, בייחוד עבור הקהילה הישראלית-יהודית בארה"ב, מדובר ברעידת אדמה חזקה במיוחד, כזו שסודקת את הקרקע היציבה שאליה התרגלנו במשך שנים ארוכות. מבחינות רבות, יהודי ארצות הברית רואים בעצמם יהודים ואמריקאים לפני שהם רואים בעצמם ישראלים. במידת מה, זה מזכיר את ההגדרה העצמית של חלק מיהודי גרמניה בסוף המאה ה-19, אז ביקשו לכנותם "גרמנים בני דת משה". זה נגמר גרוע, מכור לכולם.

זינוק של 140% במספר התקריות האנטישמיות בארה"ב

מנתונים שפרסמה לאחרונה הליגה נגד השמצה (ADL) אפשר ללמוד שהמחאות בקמפוסים אינם אירועים נקודתיים שעתידיים לחלוף עם שוך המלחמה, אלא זרמים תת-קרקעיים מסוכנים שחלחלו בהדרגה ובעקביות, גם ובעיקר בקמפוסים בארה"ב, עד שהתפרצו לאחרונה בבת אחת.

במונחים מספריים התמונה הקודרת משתקפת במלוא כיעורה: בשנת 2023 נרשם זינוק של 140% במספר התקריות האנטישמיות בארה"ב – הנתון הגבוה ביותר מאז 1979, השנה בה החלה הליגה נגד השמצה לאסוף ולתעד נתונים; עוד מתברר כי אשתקד חל זינוק של כ-1,000% במספר ההתרעות על אירועי חבלה במוסדות יהודיים. כל אלו קרו רק במהלך השנה החולפת, כלומר קודם למהומות והאירועים שפרצו בחודשים האחרונים, שצפויים להצביע על עוד "שנת שיא" בתהליך הרדיקליזציה כלפי ישראלים וקהילות יהודיות במדינה.

שיא במספר העולים לישראל

אין זו הפחה לומר כי יהודי ארה"ב חווים כעת מפנה היסטורי, מה שעלול להתברר גם כנקודת אל-חזור. לא רק משום שחברי סגל יהודים לא מורשים להיכנס לפקולטות, לכאורה כדי לדאוג לביטחונם האישי, ושסטודנטים יהודים, בעיקר אלו שהרשו לעצמם להתבטא בעד ישראל, מקופחים וסופגים אלימות – מילולית ופיזית – כמעט על בסיס יומי, אלא העובדה כי הצד המוחה מתבצר בעמדתו ואין כל משקל לעובדות ולטיעונים הרציונאליים להוכיח לו אחרת. שום דבר כבר לא מועיל בשלב הזה. כאן צף ההקשר היסטורי שחושף תהליך מעגלי שמלווה אותנו, כיהודים, מאז ומתמיד.

עולים בנתב"ג. גלי העוליות הגדולים לישראל סיפקו רוח גבית למשק צילום: אבישג שאר-ישוב

למעשה, לאורך ההיסטוריה הארוכה של היהודים בתפוצות אפשר לזהות דפוסים שחזרו על עצמם, בשינויים מזעריים. בכל המדינות שהתבססה התיישבות יהודית רחבה, שהתערבבה עם האוכלוסייה ולכאורה הפכה לחלק אינטגרלי מהמרקם החברתי תוך קבלת עמדות מפתח כלכליות ופוליטיות, לאחר זמן מה החל תהליך הפוך - דחיקה והתפרקות של הקהילה היהודית מסביבתה, לרוב בשל פרוץ אירועים אלימים ואנטישמיים שביטו את האיבה כלפי היהודים. כך התרחש אי אז בספרד, עבור ברוסיה, אוקראינה ובלארוס, גרמניה ולאחרונה גם בצרפת. כל אותן המדינות היוו בתחילה מקום בטוח ומשגשג ליהודים, עד שהפכו לסביבה עוינת. כעת זה הגיע גם אל יהודי אמריקה.

נתוני משרד העלייה והקליטה מצביעים שמאז 7 באוקטובר 2023 ומדי חודש בחודשו חל גידול עקבי במספר העולים מרחבי העולם לישראל. באוקטובר 2023 עלו ארצה 781 עולים, בנובמבר - מספר זה הוכפל ל-1,466 עולים, ובדצמבר הגיעו - 2,145 עולים. ברבעון הראשון של שנת 2024 נתוני הפוקדים כבר חצו גם את המספרים האלו, כאשר שיא העולים החדשים נרשם במרץ האחרון, אז עלו 3,074 יהודים.

גל העלייה הנוכחי מביא עימו הון אנושי משכיל וחשוב לאין ערוך, ונושא זה ניכר במשלח ידם של הבוחרים לעלות למדינת ישראל בימים אלו: קרוב ל-800 מהעולים עוסקים בהנדסת טכנולוגיה, כמעט 500 מהם בתעשיית ההיי-טק; מספרם הכולל של הכלכלנים ורואי חשבון שהגיעו בתקופה זו עומד גם הוא על כ-800, וכ-270 רופאים בחרו גם הם להעתיק את מקום מושבם לישראל. בבחינת המספרים בקרב יהודי ארה"ב, חל גידול משמעותי של 84% בפתיחת תיקי העלייה ביחס לתקופה אשתקד. מגמה זו עוד צפויה להאיץ נוכח רצף האירועים האחרונים.

כפי שאפשר להתרשם, רבים מהעולים מחזיקים בידע מקצועי והכשרה המעניקים להם יכולת להתברג ולהיקלט היטב בתעשיות המקומיות, ולייצר בהתאם תנופה עסקית חזקה. בהסתמך על מקרי העבר, גלי העליות הגדולים לישראל סיפקו רוח גבית למשק ותרמו את חלקם לשגשוג הכלכלה המקומית. בנקודת הזמן הנוכחית, התרומה הזו קריטית במיוחד.

לא צריך להלאות בהסברים מפולפלים באשר למחיר היקר ולמשמעות האדירה שנלוות לאיבוד הדומיננטיות והנוכחות של יהודי ארה"ב במוקדי השליטה והכוח בארצות הברית. מעמדה של ישראל ידעך, ההשפעה והיכולת למשוך בחוטים בסביבתם של מקבלי ההחלטות בארה"ב תצטמק, מה גם שבראייה קדימה, יתפנה יותר מרחב לתנועת המחאה נגד ישראל לבסס את מעמדה בפוליטיקה האמריקאית. ואולם, למרות האימה, ישנה גם תקווה, שכן במשוואה הזו מופיעים גם משתנים חיוביים.

בתרחיש של גל עלייה מתמשך ומאסיבי מארה"ב, שאת סימניו הראשונים אנו רואים כאמור בחודשים האחרונים, אפשר יהיה לצפות גם לאפקט מצטבר חיובי, כזה שעשוי לספק תנופה לגלגלי המשק, הכלכלה והתעשייה המקומית. ראשית, יהודי ארה"ב, הנחשבים לאוכלוסייה אמידה ומבוססת, צפויים לייצר תנועה חזקה של הון לתוך המדינה, ולבסס משק יציב, מפותח ועמיד יותר בפני זעזועים. עניין זה נוגע למעשה בכל אספקט כלכלי, החל מחיזוק העסקים המקומיים, תיירות הפנים, פיתוח אזורי, הקמה וקידום של תעשיות, חיזוק ענפי הטכנולוגיה והיי-טק ורוח גבית חזקה במיוחד לענף הנדל"ן.

כמו כן, גם גיוון ההון התרבותי והידע עשויים לתרום את חלקם למרקם החברתי, שחוזה בשנתיים האחרונות התפוררות ושסעים חסרי תקדים. עלייה של יהודים תבטיח רוח גבית לחיזוק המורל, האחדות ועמידותה של החברה, תוך הבעת סולידריות עם המדינה.

בשורה התחתונה, גילויי האנטישמיות הגוברים בארה"ב ומחוצה לה, עשויים להתניע תהליך נוסף של דחיקת הקהילה הישראלית-יהודית, שתפלס את דרכה אל ישראל. יהיה לכך מעגל רחב של השפעות מרחיקות לכת, שליליות ביחס למעמדה האיתן של ישראל בארה"ב, אך גם כזו שתזריק מנה גדושה של הון – אנושי, תרבותי, מקצועי וכלכלי – לישראל, בייחוד בתקופה שאנו מחפשים אחר תקומה מחודשת.